TİB Tüm İktisatçılar Birliği
yayınları no: 5

TÜRKİYE'DE İŞÇİ ÜCRETLERİ VE ENFLASYON

T.İ.B.

D.İ.S.K.

As-İs

Kimya-İş

Maden-İş

Sosyal-İş

Turizm-İş

Çağdaş Metal-İş

T.B.B. İş

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ YAYINLARI

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ
No. 5

Birinci Baskı

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ YAYINLARI
Necatibey Cad. 47/9
Ankara
18 18 72

TÜRKİYE'DE İŞÇİ ÜCRETLERİ VE ENFLASYON

Tüm İktisatçılar Birliği

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu

— Maden-İş

— Sosyal-İş

— Kimya-İş

— As-İş

— Turizm-İş

Çağdaş Metal-İş

T. Banka ve Büro-İş

Kapak Düzeni : Firuzan Enson

Kalite Matbaası, Ankara - 1974

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ

Kapitalizmin bütün çarpıklığı ve sağlıksızlığı içinde geliştiği, sermayenin yeni ağırlıklar kazandığı 1960-1970 dönemini izleyen üç yıl, bütün baskılara ve anti - demokratik uygulamalara rağmen kitlelerin hızla uyandığı, buna karşılık sermayenin mutlak iktidar için mücadele ettiği yıllar oldu. Sermayenin önündeki her türlü engel olağanüstü dönemin olağanüstü hükümetleri tarafından kaldırılmaya çalışıldıı. Bu yüzden sıkıyönetimler ilân edildi, ilerici ve devrimciler zindanlara atıldı. Bu yüzden grevler yasaklandı, sendikalaşma özgürlüğü kısıtlanmak istendi. Fiyatların hızla arttığı, gerçek işçi ücretlerinin düştüğü ve ücretlerin fiat artışlarının çok altında seyrettiği bu yıllarda, işçi sınıfı baş-

ta olmak üzere emekçi sınıflara ağır ekonomik ve siyasal baskılar uygulandı. İşçi sınıfı ve diğer emekçi kitleler giderek yoksullaştı. Hâl böyle iken bugün sermeye çevreleri yoğun bir propoganda faaliyeti ile kendilerini daha da zenginleştiren, emekçi sınıfları daha da yoksullaştıran enflâsyonist gelişmenin suçlusu olarak işçileri ve onların yaşayabilmelerine ancak yeten ücretlerini gösteriyorlar.

İşte bu rapor onların bu kasıtlı iddialarına bilimsel bir cevaptır.

TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ TEMEL GELİŞMELERİN KISA BİR ÇÖZÜMLENMESİ VE YAPISAL DEĞİŞİM ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 1950'lere kadar geçen dönemde, siyasal iktidarın toplumsal tabanını sivil - asker bürokratlarla, büyük toprak sahipleri ve işbirlikçi ticaret burjuvazisi ortaklığı oluşturmuştur. Ancak, İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiği yıllar, aynı zamanda da bu üçlü ortaklığın temellerinden çatırdayarak yıkıldığı yıllar olmuştur.

Savaş ekonomisinin olağanüstü koşulları, karaborsacılık, istifçilik ve vurgunculuğun alıp yürümesine yol açmış, bu işleri bizzat yürüten ve örgütleyen işbirlikçi ticaret burjuvazisi, savaştan, savaş öncesine oranla çok daha güçlü olarak çık-

mıştır. Bu gücün verdiği güvenle de sivil - asker bürokrat ortaklarından kurtulmayı düşünmeye başlamıştır.

Bu arada hükümetin "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu" adı altında, topraksız köylüleri toprağa kavuşturmayı amaçlayan bir tasarıyı Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne getirmesi ve tasarının 1945 yılında kanunlaşarak yürürlüğe girmesi, büyük toprak sahiplerinin de sivil - asker bürokratlardan yüz çevirmesine yol açan nedenlerden biri olmuştur.

İşte bu koşullar altında işbirlikçi ticaret burjuvazisi ve toprak ağaları elele vererek eski üçlü ortaklığı çatısı altında barındıran CHP içinde, sivil - asker bürokrat kesimine karşı mücadeleye girişmişler, daha sonraları da CHP'den ayrılarak DP'yi kurmuşlardır. DP'nin CHP'ye karşı yürüttüğü mücadele, savaş sonunda yakın ilişkilerin kurulduğu ve 1947'den sonra askeri, politik ve mali yardımına resmen başvurduğumuz ABD trafından da açıkça desteklenmiştir.

DP'nin CHP'ye karşı "özgürlük", "refah" sloganlarıyla yürüttüğü mücadele, bir de savaş yıllarında açlıkla pençeleşen, karaborsacı ve tefeciden sonra elinde kalan birkaç kuruşu da yol vergisi, toprak vergisi diye devlete veren, jandarma dayağından yılmış geniş halk yığınlarının desteğini

alınca daha da güçlenmiş ve sonuçta DP, 1950 yılında seçimle iktidara gelmiştir.

Türkiye'de üretim ve ulusal gelirde sürekli bir yükseliş ve giderek kapitalist ilişkilerin hızla gelişimi DP iktidarı ile başlamıştır. Bu gelişmelerin itici ekonomik sektörü ise tarım kesimi olmuştur. 1948 yılında 13.9 milyon hektar olan tarım topraklarının genişliği, 9 milyona yakın bir artışla, 1956 yılında 22,5 milyon hektara ulaşmış, Kore Savaşı dışa sattığımız ürünlerin değerini alabildiğine yükseltmiştir.

1948'lerde gelmeye başlayan "Marshall Yardımı" ile 1948 yılında 2000 olan traktör sayısı 1949'da 9.000'e, 1950'de 17.000'e, 1951'de 24.000'e ve 1952'de 31.000'e yükselmiş ve tarımda yapısal değişim, makineleşme ve kapitalistleşme yönünde hız kazanmıştır. Bir traktör 12 insanı topraktan koparmış, 1950 de toplam nüfusun ancak % 18,5 ini oluşturan şehirli nüfus 1960 yılında toplam nüfus içinde % 25,2 lik bir paya sahip olmuştur.

İşbirlikçi ticaret burjuvazisi ile büyük toprak sahiplerinin belirleyici önderlik damgasını taşıyan DP iktidarı döneminde devlet mekanizması tümüyle özel kesimin gelişmesine hizmet edecek biçimde kullanılmıştır. 1950 - 1960 döneminde, aşağıdaki tabloda da görüleceği gibi, kredi hacmi 1 milyar

301 milyon liradan 9 milyar 640 milyon liraya yükseltilmiş, kamu fonları çeşitli yol ve yöntemlerle özel kesime aktarılmıştır.

TABLO 1 : Kredi Hacmideki Değişmeler (1950 - 1960)

Yıllar	Kredi Hacmi (Milyon T.L.)
1950	1,301
1953	3,429
1958	8,737
1960	9,640

Kaynak : Merkez Bankası

Yine özel kesimin devlet eliyle geliştirilmesine bir örnek olmak üzere, enerji, ulaşım, sulama gibi alt yapı yatırımları ile demir - çelik, çimento gibi temel mallar üretimine hız verilmiş, bütün bu yatırım ve üretim faaliyetleri mantar gibi biten ve açık finansman (karşılıksız para basma) yoluyla beslenen İktisadi Devlet Teşebbüsleri, devlet iştirak ve ortaklıkları yoluyla yürütülmüştür.

Bu uygulamalar özel kesimin elinde büyük paraların birikmesine neden olmuş ve 1960'lardan sonra sanayi yatırımlarına giden özel kesim sermayesinin kaynağını oluşturmuştur. Ancak yine bu uygulamalar Türkiye ekonomisinin yıllardır kur-

tulamadığı enflâsyon hastalığına atılan ilk adımları teşkil etmiştir. 1950 - 1960 döneminde dış ticaret açığı sürekli olarak artmış, Türk parası sürekli değer kaybına uğramış, yılda % 15 - 20 oranına ulaşan fiat artışları olağan hale gelmiş, halkın geçim sıkıntısı durmadan artarken, DP'nin amaçladığı her mahallede olmasa bile her kentte, aynen savaş yıllarına benzeyen karaborsacı ve vurguncu milyonerler türemiştir.

Bütün sıkıntıları işçinin ve diğer yoksul halk kitlelerinin sırtına yüklenen, buna karşılık bütün nimetleri "Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu" ve "Petrol Kanunu" gibi yüzkarası yasaları ülkenin başına bela eden uluslararası kapitalizm ile işbirlikçilik aşamasından bütünleşme aşamasına geçen bir avuç tüccar - sanayiciye verilen bu sorumsuz gelişme, 1958 yılında ekonomiyi tam bir çöküntüye sürüklemiştir. Nihayet alınan bütün baskı tedbirlerine rağmen sosyal alana da yansıyan bu çöküntü, 27 Mayıs 1960'da DP'nin sonu olarak noktalanmıştır.

Türkiye'nin ekonomik yapısını tarımdan sanayie dönüştüren esas atılım 1960'lardan sonra ve özellikle 1963 yılında başlamıştır. 1960 - 1964 yılları arası, Türkiye ekonomisinde genel bir durgunluğun gözlendiği dönemdir. Bu durgunluğun temel nedeni, fiatların ve kârların devamlı yükseleceği

varsayımı ile üretimde bulunmaya alışkın olan kapitalistlerin üretimi kasıtlı olarak kısmalarıdır.

Nitekim ileride ayrıntılarıyla göreceğimiz gibi üç yıl süreyle sabit tutulan para arzının 1965'lerde önemli oranda arttırılması ile fiatlar tekrar yükselmeye başlamış ve Türkiye ekonomisi yeni bir enflâsyonist gelişim süreci içine girmiştir. 1963-1970 yılları arasındaki sekiz yıllık dönemde sanayi kesiminde önemli gelişmeler olmuş, sanayi kesiminin payı, milli gelir içinde önemsenecek bir düzeye ulaşmıştır.

TABLO 2 : Milli Gelirin Sektörlere Dağılımında Gelişmeler (1948 - 1970)

Yıllar	Tarım (%)	Sanayi (%)	Hizmetler (%)
1948	53	14	30
1950	50	15	34
1952	51	15	33
1954	45	18	38
1956	46	17	37
1958	47	17	36
1960	44	17	39
1962	41	22	37
1964	39	23	38
1966	36	24	40
1968	33	26	41
1970	30	27	43

Kaynak : Dr. Y. Sezai Tezel Özel Serisi

Ekonomik yapıdaki bu değişme ve gelişmeler, toplumsal yapıda da değişme ve gelişmeleri beraberinde getirmiştir. İşbirlikçi sanayi burjuvazisi giderek güçlenmiş ve egemen sınıflar içinde en başta gelen bir güç olmuştur. Köylerden kentlere doğru akım iyice hızlanmış, kent yaşamına iyice damgasını vuran emperyalist - kapitalist üretim ilişkileri işçi sınıfını kalabalıklaştırmıştır. Türkiye işçisi, 1961 Anayasasının getirdiği özgürlükçü ortam için kötü çalışma koşullarına, polis takibatına karşı çıkmış, toplu sözleşme yasasının bir an önce çıkması, grev hakkının tanınması için çok sayıda harekete girişmiştir. Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu 15 Temmuz 1963 tarihinde çıkmıştır. Ancak, bir noktada yasaların güvencesine kavuşmasına rağmen insanca yaşamanın çağdaş gerekleri kapitalist düzen tarafından kendisine çok görülmüş, ücret arttırım taleplerinden dolayı enflâsyona sebep olmakla suçlanmış, işsizliğine çare olarak yabancı ülkelere mal gibi satılmıştır.

1960'lardan sonra her ne kadar sanayi kesimi diğer sektörlere oranla hızlı bir gelişme göstermişse de Türkiye hiçbir zaman gerçek bir sanayileşme sürecine girememiştir. Gerçi bir sürü fabrika kurulmuş, eskiden yabancı ülkelerden alınan bir sürü mal "Türk Malı" damgası ile piyasaya sürülür olmuştur ama bütün bunlar Türkiyenin sanayileştiği-

ni ispatlamaya yetmez. Çünkü gerçek anlamda sanayileşmek, tezgahları, makineleri dışardan getirilen fabrikalarda pamuk ipliği üretmek, parçaları tek tek dışardan getirip burada monte etmek ve Türkçe marka ile piyasaya sürmek değildir. Gerçek anlamda sanayileşmek makine yapmak, motor yapmak demektir. Gerçek anlamda sanayileşmek lisans, patent anlaşmaları yoluyla her yıl milyonlar ödeyerek teknoloji ithal etmek değildir. Gerçek anlamda sanayileşmek yerli teknolojiyi geliştirmek, yeni teknik buluşları ortaya çıkarmak demektir. Ve nihayet gerçek anlamda sanayileşmek gelişmiş kapitalist ülkelere her yıl daha fazla bağlanmak, onların yardımıyla ayakta durmak değildir. Gerçek anlamda sanayileşmek ekonominin dışa bağımlılığını azaltmak, yurt çıkarları doğrultusunda özgür hareket edebilme olanağını veren bir ekonomik yapıya sahip bağımsız bir Türkiye yaratmaktır.

İşte bu nedenlerle sanayi kesiminin 1960 yılında milli gelirin % 17'sini, 1970 yılında ise % 27'sini yaratması hiçbir anlam ifade etmez. Sadece Türkiye halkının sanayileşme masallarıyla uyutulmasına yarar. Gerçekte Türkiye'de olan, emperyalizmin çıkarları doğrultusunda çarpık, ülkenin ve halkın uluslararası kapitalizm ve yerli işbirlikçileri tarafından daha fazla sömürülmesine olanak ta-

nıyan bir gelişmedir. Ve bu olguyu daha iyi anlayabilmek için emperyalizm üzerinde kısaca durmakta yarar vardır.

XX. yüzyıla damgasını vuran en önemli olgu emperyalizmdir. Gelişmiş kapitalist ülkelerin egemen sınıfı haline gelmiş olan tekelci burjuvazi, hem kendi ülkesindeki diğer sınıf ve tabakaları, hem de azgelişmiş ülkelerin emekçi halklarını sömürmektedir.

Genel olarak İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde ekonomik, politik, askeri ve teknolojik düzeyde ortaya çıkan değişiklikler, emperyalizmin uyguladığı sömürü yöntemlerinin daha karmaşıklaştırılmasına, yeni yöntemlerin geliştirilmesine yol açmıştır Ancak sömürü temelde aynı kalmıştır.

Emperyalist ülkeler, bugün "azgelişmiş" dediğimiz ülkeleri geri bıraktırmışlardır. Bu geri bıraktırma, bir taraftan politik oyunlar ve askeri baskılarla gerçek anlamda ve halkın yararına pullanılacak bir sanayileşmeyi engellerken, diğer taraftan kalkınmanın finansmanında kullanılabilecek kaynakların ülke içinde yatırıma yöneltilmeyerek ülke dışına aktarılması biçiminde olmuştur. Bunun somut görünümü ise, ülkede fabrikaların açılmasının engellenmesi, işbirlikçi bir ticaret burjuvazisinin geliştirilmesi, bu işbirlikçiler aracılığı ile emperya-

list ülkelerde üretilen malların değerlerinin çok üstünde fiatlarla azgelişmiş ülkelere satılması olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise, azgelişmiş ülkelerde emperyalist ülkelerdeki sömürücü sınıfların ve bunların azgelişmiş ülkelerde işbirliğine girdikleri burjuvazinin çıkarları doğrultusunda çarpık, emperyalizme bağımlı bir sanayileşme gerçekleştirilmeye başlanmıştır. İşbirlikçi ticaret burjuvazisi, bir süreç içinde işbirlikçi sanayi burjuvazisine dönüştürülmüştür. Yerli sömürücü sınıflarla emperyalistler daha üst bir düzeyde bütünleşmişler, başta işçi sınıfı olmak üzere azgelişmiş ülkelerin emekçi halklarını sömürmelerini daha yoğunlaştırmışlardır.

Emperyalistlerin ve bütünleştikleri yerli tekelci sanayi burjuvazisinin ortak olarak ya da ayrı ayrı yaptıkları sözde sanayi yatırımları üç ayrı bölümde ele alınabilir:

a) *Montaj Sanayii:* Kullanılan teknoloji ve ana parçalar (motor, yedek parça v.s.) yurt dışındaki emperyalist tekellerden değerlerinin çok üstünde fiatlarla satın alınır. Genellikle emperyalistlerin, yerli tekelci burjuvazi ile ortak olarak yaptıkları "dumansız, bacasız" farbikalarda basit bir montaj işleminden geçirildikten sonra yeniden yüksek kârlar eklenerek tüketiciye sunulur. Türkiye'de son yıllarda tüketimi artan otomobil, buzdola-

bı, çamaşır makinesi, televizyon gibi dayanıklı tüketim malları, bu yatırımın en güzel örnekleridir.

b) *Taşaron Sanayii:* Türkiye'de en somut örnekleri pamuk ipliği ve kaba döküm işleridir. Pamuk ipliği alanında, doğrudan doğruya emperyalist yatırım olmasa da, emperyalist dokuma tekellerinin ihtiyaçlarını yerli tekelci sanayi burjuvazisi, ucuz işgücünü sömürerek yurt içinde üretmekte ve bu üretimin hemen hemen tamamını ihraç ederek emperyalist tekellerin Türkiye'de taşaronluğunu yapmaktadır. Taşaron sanayide bütünleşmenin temeli ortak yatırım değil, taşaronluktur.

c) *İç tüketime dönük tüketim malları sanayii:* Emperyalistlerin doğrudan doğruya yaptıkları yatırımlar veya patent anlaşmaları ya da hammadde, yarı mamûl madde ve yatırım mallarının tümüyle emperyalist tekellerden alınması yoluyla kurulan, özellikle günlük ihtiyaçların karşılanmasına yönelik bir sanayi türüdür.

Görüldüğü gibi, günümüzde emperyalizm askeri işgal, politik baskı ve doğrudan doğruya yatırım yapmak ile sınırlanmamıştır. Yerli işbirlikçi sanayi burjuvazisi ortak yatırımın yanısıra teknoloji anlaşmaları, hammadde, yarı mamûl madde ve yatırım malları ithal ve ihraç ilişkileri içinde emperyalizm ile bütünleşmiştir. Bu bütünleşmenin çıkardığı çarpık ve bağımlı "sanayileşme", emper-

yalistlerin ve işbirlikçilerinin yararına, geniş halk kitlelerinin ise aleyhinedir.

Bu kısa açıklama Türkiye'deki sanayileşme ve bununla birlikte gelişen sanayi burjuvazisinin niteliği hakkında yanılgıya yer vermeyecek kanıtlar getirmektedir. Türkiye'de imalat sanayiinin % 46,6 sını gıda, içki, tütün, dokuma ve giyim sanayilerinin oluşturması, buna karşılık yatırım malları üretiminin toplam imalat sanayii içinde ancak % 14'lük bir paya sahip olması, diş macunununundan deterjana kadar birçok şeyin patentli imal edilmesi, bu kanıtları daha da kuvvetlendirecek delillerden sadece birkaç tanesidir.

Türkiye'de uluslararası kapitalizmle işbirliği aşamasından bütünleşme aşamasına girmiş olan sanayi burjuvazisi kısa zamanda aynen gelişmiş kapitalist ülkelerde olduğu gibi, tekelci bir hüviyete de bürünmüştür. 1960'lardan sonra sanayi ön plana geçerken, sanayi içinde de tekeller büyük bir hızla gelişmiştir. Nitekim, Naim Talû Hükümeti zamanında hazırlanan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı 1974 Yılı Programında bile bu olgu; "Spekülâtif amaçlı stoklama faaliyetleri ve tekelleşmelerin yol açtığı suni arttırımlar da fiat artışlarını şiddetlendiren önemli etkenler olmaktadır," cümlesiyle itiraf edilmektedir.

1974'lerde Türkiye'de belli bir sanayileşme vardır. Fakat bu, halkın yararına olmayan, emekçi halkın daha fazla ve daha etkin olarak sömürülmesini sağlayan, çarpık, emperyalizmin uzantısı bir sanayileşmedir. Bu sözde sanayileşme, emperyalizm ve onunla bütünleşmiş yerli burjuvazi tarafından kendi çıkarları doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Ancak yine 1974'lerde giderek güçlenen, kendi sınıf bilincine erişen ve ülke çıkarlarını korumaya azmetmiş bir işçi sınıfı da vardır Türkiyede..

KASITLI OLARAK SAPTIRILAN KAVRAMLAR VE GERÇEK TANIMLARI

Şimdiye kadar ülkemizde, özellikle işçilerin örgütlü mücadelelerinin sonuçlarının görülmeye başladığı dönemden bu yana kapitalistler ve onların akıl hocaları iktisatçılar işçi sınıfını çok yakından ilgilendiren kavramları kasıtlı olarak tahrif etmişler, üstelik bunu bilimsellik adı altında sunmaya çalışmışlardır. Böylece, sermaye sahipleri ve onlardan yana olanlar, işçi - işveren ilişkilerini bu yanlış tanımlanmış kavramlarla sürdürerek işçilerle birlikte kamu oyunu da yanıltabileceklerini ummuşlar, işçi sınıfının yanında yer alabilecek sınıf ve tabakaların düşünce ve eylemlerini işçiler aleyhine, kendileri lehine olusturmaya çalışmışlardır.

Bugün işverenler her konuda olduğu gibi, enflâsyonun nedeninin işçi ücretlerindeki artışlar olduğunu savunurken de, kendi çıkarları doğrultusunda geliştirmiş bulundukları politikaları, üstünde tartışılamıyacak bilimsel politikalar olarak göstermektedirler. Bunu yaparken, bilimin taraflılığını gözden uzak tutmayı amaçlamakta, kendilerinin yaratmış oldukları burjuva bilimini tarafsız bir bilim olarak takdim etmektedirler. Sermaye çevreleri, bu çerçeve içersinde; "ücret emeğin karşılığıdır", "ücret artışları verimlilik artışına bağlanmalıdır" gibi, aslında kaynağını kavramların anlamlarının saptırılmasından alan sözde bilimsel yargılarla ortaya çıkmakta ve örneğin, kendi usullerine göre ücret artmışken verimliliğin artmadığını ispatladıkları anda da, "hayat pahalılığının nedeni ücret artışlarıdır" diye yaygarayı basmaktadırlar.

İşte bu yüzden, önce konumuzu çok yakından ilgilendiren bazı kavramların açıklığa kavuşturulması kaçınılmaz olmaktadır.

Ücret Nedir? Ne Değildir?

Ücret emeğin karşılığı değildir. Sermaye çevreleri ve onlardan yana olanlar ısrarla "ücret emeğin karşılığıdır" derler. Bu yanlıştır. Ücret emeğin karşılığı olsaydı, yani işçiler emeklerinin tam karşılığını ücret olarak almış olsalardı kâr diye birşey

olmazdı ortada. Çünkü işçilerin yarattığı değer, işçiler ile sermaye sahipleri arasında ücret ve kâr olarak paylaşılmaktadır. Yine ücret eğer emeğin karşılığı olsaydı, işçiler, işverenler ve devlet yetkilileri aylarca oturup, bir işçinin yaşayabilmesi için günde kaç ekmek, kaç kilo et yemesi gerektiğini, yılda kaç çift ayakkabı eskiteceğini, ayda kaç lira kira vereceğini, vs. tartışarak asgerî ücreti saptama yoluna giderler miydi?.. Elbette ki hayır.

İşverenler ve onlardan yana olanlar bilmedikleri için veya yanlış bildikleri için böyle söylüyor değildirler. "Ücret emeğin karşılığıdır" diyenler, ücretin emeğin karşılığı olmadığını mutlaka bilirler. Ama kasıtlı olarak, sermayenin emeği sömürdüğü gerçeğini saklamak için böyle söylerler.

Ücret, işverenlerin işçilere, işgüçlerini kiralamaları karşılığı, işçinin yemek yiyerek, vs. sahip olduğu işgücünü yarın da, öbürgün de kiralaması na olanak vermek için ödedikleri paradır. Yoksa bir malın toplam üretim değeri içindeki emeğin karşılığı değildir kapitalist düzende ücret.

İşçi Ücretlerinin Verimliliğe Bağlanması Ne Demektir?

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, emeğin yarattığı değer, işçiler ile sermaye sahipleri arasında ücret ve kâr olarak paylaşılmaktadır. Bu paylaşım belli bir zamanda, belli bir oranda olur. Ücret artışla-

rının verimliliğe bağlanması demek, bu paylaşım oranının sabit tutulması demektir; İşçilerin yarattıkları değerden aldıkları pay hep aynı oranda kalsın demektir.

Örneğin, bugün Türkiye'de kimya sanayii dalında işçilerin, yaratılan değerin 1/3 ünden azını ücret olarak aldıkları saptanmıştır. Yani hammadde alımına, makinelerin amortismanına ayrılan para çıktıktan sonra elde kalan değere 400 lira dersek, kimya sanayiinde bunun 100 liraya yakın bir kısmını işçiler almakta, buna karşılık 300 liradan fazlasını işverenler ceplerine koymaktadırlar. İşçilerin bağlı olduğu sendika ücret artışı talebinde bulunmakta yüzde yüz haklıdır. Durum böyle iken, ücret artışı taleplerinin ancak verimlilik yükseldiği takdirde haklı bulunabileceği şeklindeki, ancak belirli varsayımlar gerçekleştiği takdirde söz konusu olabilecek bir ilkeye dayanarak ücret arttırımının reddedilmesi veya ücret artışı kabul edilerek bunun malın fiatına bindirilmesi ve sonra da "verimlilik artmadan ücretler arttı, enflasyonun nedeni işçi ücretleridir" diye yakınılması sadece adaletsiz bölüşümün, işçinin yoğun bir biçimde sömürüldüğü düzenin devamını istemek anlamına gelir.

İş Değerlendirmesi Nedir?

İş değerlendirmesi, işverenlerin işçilerin ücret artış taleplerine karşı "senin işinin bilimsel (!)

değeri budur" diyerek, karşı koymalarını kolaylaştırıcı bir yöntemdir. Bu yöntem, işverenlerin iddia ettiklerinin aksine işçilere hiçbir yarar sağlamaz. İşçilerin işyeri seviyesindeki birliğini bozarak, işverene karşı daha güçsüz kalmalarına yol açar. İş değerlendirmesi bir bakıma, son derece keyfi unsurlara (liyakat, tecrübe, zekâ vs.) dayanarak saptanan işçiler arasındaki ücret farklılıklarının sözde bilimsel gösterilmesi için kullanılan bir kılıftır. İşverenler, herhangi bir şeyin bilimsel olduğunu söyleyerek, onu bir daha tartışılmaz bir duruma getirmek istemektedirler. Oysa işverenlerin bilimsel dedikleri şeyler çoğu kez, sadece çevrelerinin çıkarlarına hizmet eden burjuva biliminden kaynaklanmaktadır.

İşverenlerin ücretleri ve ücret artışı taleplerini iş değerlendirmesi çerçevesinde ele almak istemeleri, hiç olmazsa bir kısım işçiye daha az ücret ödeyerek kendi kârlarını fazlalaştırmak amacını gütmektedir.

Ücret ve Artı Değer

İşçiler hammaddeleri veya yarı mamûl maddeleri işyerinde işveren tarafından sağlanmış olan makine, alet, enerji, vs'yi kullanarak işlerler ve yeni bir mal haline getirirler. Bu yeni malın satış fiatı ile bu malın yapımında kullanılan hammaddelere,

yarı mamul maddelere ödenen para ve bunların işlenmesinde kulanılan makine ve aletlerin bu işlem esnasındaki yıpranma masrafları ve enerji harcamalarının toplamı arasındaki fark işçinin o mala kattığı değerdir. Bu yaratılan değerin bir kısmı işçiye ücret olarak verilir. Diğer kısmı kâr olarak sermaye sahibine kalır. İşte yaratılan değerden sermaye sahibinin aldığı paya *artı değer* denir.

İşçinin yarattığı değerin ücret ve kâr olarak paylaşılması şu sonucu doğurur: Yaratılan değerin değişmemesi halinde işçi ücretlerindeki bir artış, kârın azalması, ücretlerdeki bir azalış ise kârın artmasına neden olur. Yaratılan değerin ücret ve kâr olarak nasıl paylaşıldığını gösteren orana ise sömürü oranı denir.

Buradan da açıkça anlaşıldığı gibi, bir üretim dalında ya da genel olarak ücretlerin artması mutlaka fiatların artması sonucunu doğurmaz. Fiatların artması istenmiyorsa, her zaman yapılmak istendiği gibi işçi ücretlerini sabit tutmak yerine, kâr oranlarını azaltmak da pekâlâ düşünülebilir.

ÜCRETİ BELİRLEYEN, TARAFLARIN PAZARLIK GÜCÜDÜR

Milli gelirden aldıkları pay üretim süreci içerisindeki özel yerleri tarafından belirlenen işçi sınıfının, yarattığı değerlerin tümünü işverenlerden alması beklenemez. Bu takdirde işverenler hiç bir kâr elde edemezler.

İşçilerin yarattığı değerin işveren ve işçiler arasında nasıl paylaşılacağını belirleyen gerçek ücretler, ücret dışı maddi ödenekler, iş tazminatı, işçi sağlığı ve iş güvenliği gibi unsurlar üretim süreci içerisinde çalışma koşullarını belirler. Bu yaşama ve çalışma koşulları, işçi sınıfının kendi örgütleri olan sendikaları vasıtasıyla yürüttüğü ekonomik mücadelenin ürünü olan toplu sözleşmeler ile belirlenir.

Çalışma koşullarının tayininde toplu sözleşmelerin şartları tarafların pazarlık gücüne bağlıdır. Pazarlık gücü genel plânda ülkenin sosyo - ekonomik şartları ile politik durumu, özel olarak da, o işkolunda işverenin durumu ile işçiler ve yetki verdikleri sendikaların durumu tarafından belirlenir.

Bu koşulları incelemeye nüfus ve işçi sayılarını inceleme ile başlamak yerinde olabilir. Yedek işsizler ordusu dediğimiz olgu işverenlerin ücretlerin ücretleri sürekli olarak düşük bir seviyede tutmalarını kolaylaştıran en önemli unsurlardan biridir. Çünkü geçerli olan ücret düzeyinde çalışmak isteyen birçok işsiz vardır. Yedek işsizler ordusu kapitalist üretim ve bölüşüm ilişkilerinin bir ürünüdür. Yalnız yedek işsizler ordusu olgusundan söz ederken işçilerin vasıf durumlarını da ihmal etmemeliyiz. Kalifiye işgücüne ihtiyacı olan bir işveren bu niteliğe sahip işçilerin işlerine son verip yerlerine vasıfsız işçi alamaz. Fakat işverenler toplu sözleşmeler ile ücretlerini yükseltmiş işçileri işlerinden çıkartarak onların yerine asgari ücretle yeni işçi almakta ve böylece ortalama ücretleri toplu sözleşme ile sağlanan düzeyden daha aşağıda tutmaktadırlar.

Bilhassa vasıflı işçilere ihtiyaç bulunan bir zamanda vasıflı işçilerin pazarlık gücü diğerlerine göre daha fazladır.

Tarımda yapı değişikliği ile iç göçlerin şehir nüfusunu nasıl arttırdığına giriş bölümünde değinmiştik. Her yıl artmakta olan işsiz sayısı bir milyona yakın işçinin yurtdışında çalışmaya gitmesine rağmen günümüzde 1.600.000'e ulaşmıştır. Sağlıklı ve plânlı bir şekilde gelişmeyen sanayi ise bu işgücünü isdihdam edecek düzeye ulaşmamıştır. Bugün yurt dışında çalışmaya giden işçilerimiz o ülkelerdeki bunalımlara karşı bir sübap vazifesi görmekte ve bir bunalım halinde işlerine ilk son verilenler yabancı işçiler olmaktadır. Bunun yanısıra en örgütsüz ve güvencesiz olan bu işçiler en az ücretleri almakta ve en kötü yaşama ve çalışma şartları altında bulunmaktadırlar. Dünyanın her bölgesinde yüzlerce yatırımı bulunan çokuluslu şirketler ise yine üretimi istedikleri ülkelerde azaltıp arttırabilmektedirler, çünkü bunlar kâlarını tek ülke düzeyinde değil, tüm dünya çapında azamileştirmektedirler. Bu şirketlere karşı yapılacak olan sendikal mücadele, üzerinde çok dikkatle durulması gereken bir konudur.

Politik şartlar ise zaten sorunun özüdür. 12 Mart 1971'den sonra yaşanan, tüm demokratik hakların kısıldığı dönemde işçi sınıfı en tabii örgütlenme ve grev hakkını dahi kullanamamıştır. 1970 yılında 111 greve katılan işçi sayısı 25963 iken 1972 yılında yapılan 14 greve sadece 7158 işçi ka-

tılmıştır. Bütün bu şartlar işverenlerin toplu sözleşme masasında daha güçlü bir duruma gelmelerini sağlamıştır.

Esasında pazarlık gücünü belirleyen faktörler çift taraflıdır, çünkü bir tarafın pazarlık gücünü doğrudan doğruya arttıran bir unsur diğer tarafın gücünü dolaylı olarak azaltacaktır.

İşçilerin alacakları ücretin taban sınırını, yaşamaları için gerekli en az besini alabilmelerini sağlayacak ücret tayin eder. Bunun üst sınırı ise pazarlık gücüne bağlıdır. Firma açısından pazarlık gücü, sözkonusu olan endüstrinin pazar, kârlılık v.b. gibi durumlarına bağlıdır. Firmanın mali olanaklarını belirliyen pazar koşulları büyük ölçüde, firmanın endüstrideki tekel durumu ile belirlenir. Tekelci firmanın kârı daha fazladır, çünkü fiyatları büyük ölçüde kendi tayin eder ve işçilerin emeğine el koyarak aldıkları artı değerin yanısıra bir de tekel kârı elde eder. Tekelci firma verdiği ücreti fiyatlarına rahatlıkla yansıtabilirken, aynı ürünü üreten birçok firmanın bulunduğu bir endüstride rekabet eden bir firma bunu kolaylıkla yapamaz.

Nitekim birçok örneğin gösterdiği gibi, tekelci firmaların daha yüksek ücret verme olanakları daha fazladır. Fakat bu tekel ve kârlılık durumları işverenin daha yüksek ücret vermesi için yeterli değildir. Üretimin zamanlanması meselesi ile işçile-

rin örgütlenme düzeyi ve birliklerini koruyabilme şartları da işverenlerden alınacak olan ücretin tayininde önemli bir rol oynar.

Üretimin zamanlanması sorunu; eğer mevsim veya anlaşmalar icabı belli bir işi belli bir zamanda yapmak zorunda ise işverenin, normal şartlarda kabul etmeyeceği ücret zamlarını, üretimin aksamasından doğacak zarara yol açmamak için kabul etmek zorunda kalabilmesidir.

Bütün bu şartlar bir yana, tam bir birlik ve dayanışma içinde topluca hareket ederek haklarının daha büyük bir kısmını alabilecekleri inancı ve bilinci içinde hareket eden işçiler, işveren karşısında en güçlü olan işçilerdir. İşçilerin birlikleri işyerindeki birlikten işkolundaki birliğe ve buradan da işkollarındaki birliğe giderse, işçiler gerçek sendika ve konfederasyonlarına kavuşurlar. Fakat şurası önemle eklenmelidir ki, gerçek konfederasyon işçilerin bilinçli bir güven ile bağlandıkları bir işçi örgütü olmalıdır. Ancak bu şekilde işçiler daha ileri aşamalarda birleşerek taleplerini elde etme konusunda daha güçlü olurlar. Aynı zamanda bir işkolunda ne kadar çok sendika olursa işçilerin birliği, dayanışmaları ve kararlılıkları o kadar az olur. İşkolu sayısının çok olması da işçilerin birliklerini ve örgütlenme çabalarını baltalayan unsurlar arasındadır. Avrupa ülkelerinde 16 olan işkolu sa-

yısı Türkiye'de 34 tanedir ve bunların yanısıra işçilerin gerçek sendikalarında toplanmalarını engelleyen anti - demokratik yasalar vardır. İşçilerin, ekonomik - demokratik mücadelelerini sağlıklı bir şekilde yürütecek sendikalarda örgütlenebilmeleri için referandum gereklidir.

Sendikalaşmış işçiler sendikasızlara göre, gerçek sendikalarına sahip işçiler de sarı sendikalarda çalışanlara göre daha güçlüdürler.

ENFLÂSYON : TANIMI, NİTELİĞİ, SONUÇ VE ÇEŞİTLERİ

Günümüzde gelişmiş ve az gelişmiş kapitalist ülkelerde, üzerinde tartışılan güncel ekonomik sorunların başında enflâsyon gelmektedir.

Neden enflâsyon bu kadar çok tartışılmaktadır?

Enflâsyonun nedenleri nelerdir?

Bu sorulara cevap verebilmek için önce enflâsyonun tanımını yapmamız gerekmektedir.

Enflâsyon, görünüşte genel fiat düzeyinin sürekli olarak yükselmesi ya da başka bir deyişle, paranın değerini her geçen gün biraz daha kaybetmesidir. Fakat temelde enflâsyon sosyal bir olaydır ve sonuçları, daha doğrusu göstergesi parasaldır. Enflâsyon paranın bir değişim aracı olarak kulla-

nıldığı kapitalist toplumların kaçınılmaz ve ayırıcı bir hastalığıdır. Varlıklıyı daha varlıklı, yoksulu daha yoksul kıldığı bilinen enflâsyon, özünde kapitalist üretim anarşisinin belirtisi ve nedenidir.

Kapitalist toplumlarda enflâsyonist gelişim, doğal olarak kapitalistlerin kâr amacı ile başlar. Çünkü her kapitalistin son tahlilde amacı kârını yükseltmektir ve tekellerin egemen olduğu piyasalarda kâr artışları, fiat artışları ile kolayca gerçekleştirilebilir.

Kapitalist ülkelerde enflâsyon olayı, burjuva iktisatçıları tarafından esas olarak iki açıdan ele alınır.

1. Toplam talep fazlası sonucunda ortaya çıkan enflâsyon: Talep enflâsyonu.

2. Maliyet artışları sonucunda ortaya çıkan enflâsyon. Maliyet enflâsyonu

Birinci yaklaşıma göre, fiatlardaki artışlar toplam talepteki artışlarla açıklanır ve "az miktarda malın peşinde fazla para" ifadesiyle formüle edilir. (Talebin, yani paranın piyasaya sunulan mallara oranla fazla olması.)

İkinci yaklaşımda ise, fiatlardaki artışlar maliyetlerdeki, özellikle de işçi ücretlerindeki artışlarla açıklanır.

Bütün burjuva sosyal bilimlerinin sorunlara yaklaşımında olduğu gibi, burada da burjuva eko-

nomi - politiği kendi metafizik bilim ve toplum anlayışının kaçınılmaz sonucu olarak bir çıkmaza girmiştir. Sorunları, toplumun üretim biçimi ve ilişkilerinden soyutlayarak, yalnızca ekonomik yönden ele almak her konuda olduğu gibi enflâsyon olayında da zorunlu olarak yanlış değerlendirmeler yapılmasına yol açar.

Bize göre, sosyal bir olgu olarak enflâsyon sorunu varolan sistemden ayrı düşünülmez. Başka bir deyişle enflâsyon, kapitalist sistemin üretim ilişkilerinin doğal bir sonucudur. Milli gelir üzerinde ücret - kâr çekişmesinin doğal bir sonucudur. Bir yanda yaratılan toplumsal artı değerden giderek yükselen fiatlarla daha fazla pay almak isteyen tekelci sermaye, öte yanda ise artan fiatlar karşısında yaşamını sürdürmek zorunda bırakılan işçi sınıfı ve diğer emekçi halk kitleleri vardır enflâsyon olgusunun temelinde. Hayatın gerçekleriyle temelden çelişen burjuva ekonomi - politiği, enflâsyon sorununu örneğin para arzındaki artışlarla yorumlarken, aslında sorunun nedenlerini değil de mekanizmasını ve bir anlamda sonuçlarını yorumlamakta ve tartışmaktadır. Oysa kapitalist sistemde yönetime de kapitalistler hakimdir ve her türlü ekonomik ve mali mekanizma kapitalizmin çıkarları doğrultusunda işletilmektedir. Kısacası, fiat artışlarının aşırı talepten ya da maliyetlerdeki

artışlardan dolayı meydana geldiğini söylemek, işin mekanizmasını açıklamaktan başka herhangi bir anlam taşımaz ve fiat artışlarının sınıfsal özünü gizleyerek, kapitalist sömürüyü meşrulaştırmak amacını güder.

Çağımız çokuluslu emperyalist tekellerin, varlıklarını sürdürebilmek için emperyalist sömürüyü dünya ölçüsünde yaygınlaştırdığı bir çağdır. Çokuluslu tekeller, azgelişmiş ülkelerde doğrudan doğruya veya yerli işbirlikçileri vasıtasıyla yatırımlar yaparak ucuz işgücü ve değerinin altında elde ettikleri hammaddeerle ürettikleri malları, değerlerinin üzerinde satarak söz konusu ülkeyi ve o ülkenin halkını sömürürler. Bu sömürü iki yönlüdür: Birincisi üretim esnasında yaratılan artı değere el konulması, ikincisi ise malların gerçek değerlerinin üzerinde fiatlarla satılarak bir tekel kârının yaratılmasıdır. Çokuluslu tekellerin ve onların yerli işbirlikçilerinin dünya ve ülke ölçeğinde arttırmaya çalıştıkları bu kârlar, günümüzdeki enflâsyon olayının temel nedenidir. Çünkü bilindiği gibi kârlar ya maliyetlerin düşürülmesiyle ya da fiatların yükseltilmesiyle artabilir. Dünya ölçüsünde pazarlara egemen olan çokuluslu tekeller ve ülke ölçüsünde pazara hakim olan yerli tekelci sermaye, ikinci yolu, yani fiat artışlarını tercih ederek enflâsyonun asıl sorumluları olmaktadırlar. Artan fi-

atlar karşısında talebin belli ölçülerde azalması ve sonuçta âtıl kapasitenin ortaya çıkması ise kaçınılmazdır. Bu noktada burjuva devlet mekanizması devreye girmekte ve kapitalizmin yaşaması için gerekli olan pazarları (veya mevcut pazarların genişletilmesini) dışardan çeşitli yollarla sağlamaktadır. Tarımsal destekleme politikası, para arzı ve kredilerin arttırılması, çeşitli yan ödemeler, askeri ve cari harcamaların yükseltilmesi, bu yolların başlıcalarıdır. Bu arada azgelişmiş ekonomilerin genel olarak tüketim toplumu olmaları ve hızlı bir kentleşme süreci içinde bulunmaları da bir ölçüde enflâsyonun sürdürülmesine katkıda bulunan etkenler olmaktadır.

TÜRKİYE'DE ENFLÂSYON

A. 1950 - 1960 DÖNEMİ

14 Mayıs 1950, Demokrat Parti'nin iktidara gelişini belirleyen bir tarih olmaktan çok, başta da belirttiğimiz gibi ticaret ve toprak burjuvazisinin iktidarını pekiştirdiğini gösteren bir tarihtir. Programında yer alan;

> "Devletçiliği, iktisadi alanda uzun zamandan beri devam eden boşluğu bir an önce doldurmak, iş hacmini genişleterek yurttaşların geçim ve refah seviyesini yükseltmek için, gerek doğrudan doğruya iktisadî faaliyetlere girişmesi, gerekse nizamlama, teşvik ve yardım yoluyla hususi teşebbüs ve sermayenin umumi menfaatlere en uygun biçimde ve süratle gelişmesinde vazife alması anlamında anlıyoruz."

"İktisadi hayatta özel teşebbüs ve sermayenin faaliyeti esastır."

"Devlet müdahaleciliğinin asgari hadde indirilmesi gerekir."

"İktisadi sahada emniyet ve istikrar tesis etmek suretiyle hususi iktisat sahasının genişlemesi imkânını arttırmak başlıca hedefimizdir,"

ilkelerinden hareketle işe başlayan Demokrat Parti döneminde, ekonominin bütün olanakları ve kamunun tüm mali kaynakları güçlü bir özel kesim yaratılması amacına yöneltilmiştir. Nitekim bu dönem içinde özel kesime açılan kredilerin on yıl içinde dokuz misli yükselmesi, kaynakların özel kesime tahsisinin en belirgin göstergesidir.

TABLO 3

1950 - 1960 Döneminde Özel Kesime Açılan Krediler

Yıllar	Kredi Tutarı (Milyon T.L.)
1950	1,301
1951	1,338
1952	2,730
1953	3,429
1954	4,498
1955	5,218
1956	5,951

1957	7,940
1958	8,737
1959	9,582
1960	9,640

Kaynak : Merkez Bankası

Aynı dönemde özel kesimin sınai faaliyetler içindeki payı da artmış ve 1950 yılında imâlât sanayii kesiminde 2515 özel sektör firması faaliyet gösterirken, bu sayı 1960 yılında 5284'e ulaşmıştır.

TABLO 4

1950 - 1960 Döneminde İmalat Sanayiinde Faaliyet Gösteren Kamu ve Özel Sektör Firmaları

Yıllar	Kamu	Özel
1950	103	2515
1951	111	2636
1952	115	2913
1953	149	3355
1954	146	3704
1955	156	4106
1956	169	4443
1957	183	4449
1958	195	4926
1959	214	5205
1960	219	5284

Kaynak : DİE

Yine bu dönem içinde "hususi sermaye ve teşebbüsün süratle gelişmesini" sağlamak amacıyla temel malların (çimento, demir - çelik, kimyasal maddeler, vs.) üretimini devlet üstlenmiş, bu gayeye hizmet için on yılda 11 iktisadi devlet teşebbüsü, 34 devlet ortaklığı ve 59 devlet iştirakli işletme kurulmuş, bu kuruluşlara kaldıramıyacakları yükler yüklenmiş, bunların ürettikleri mallar özel kesim firmalarına indirimli olarak ve uzun vadeli kredilerle satılmıştır.

Doğal olarak bütün bu yükleri ekonomik yapının sınırlı olanakları taşımamış, bunun üzerine açıktan para basma mekanizması sınırsız ve sorumsuz bir biçimde işletilmiştir. Aşağıdaki tablodan da görüleceği gibi 11 yıl içinde piyasaya 54 milyar 170 milyon lira tutarında para arz edilmiştir.

Dönemin sonunda Türkiye'de artık gerçekten güçlü, dış ticaretin serbestleştirilmesi, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, Petrol Kanunu gibi uygulamaların da yardımıyla uluslararası kapitalizm bütünleşmiş ve ticaretten sanayie doğru nitelik değişimi içinde bulunan bir sermayedar sınıf vardır. Bu sınıfın gelişimi ise Türkiye halkına dayanılamıyacak bir geçim sıkıntısı yüklenerek sağlanmıştır. 1950 - 1960 döneminde Türkiye ekonomisi, savaş yılları hariç tutulursa, tarihinde görülmemiş bir

TABLO 5

1950 - 1960 Döneminde Para Arzı (Milyon TL.)

Yıllar	Banknot + Ufaklık	Kaydi Para	Vadesiz Mevduat	Toplam
1950	900	245	449	1,594
1951	1,048	344	626	2,018
1952	1,146	500	775	2,421
1953	1,333	570	1,044	2,947
1954	1,379	699	1,294	3,372
1955	1,805	846	1,563	4,214
1956	2,322	1,002	2,037	5,361
1957	2,936	1,143	2,798	6,867
1958	3,052	1,372	2,997	7,421
1959	3,406	1,683	3,610	8,699
1960	3,828	1,746	3,682	9,250

Kaynak : Merkez Bankası

enflâsyonist gelişim yaşamıştır. Fiatlor 11 yıl içinde % 260 artmıştır.

TABLO 6

Toptan Eşya Fiatları Endeksi

(1950 - 1960)

Yıllar	Endeks
1950	100.0
1951	106.5
1952	107.7
1953	109.9
1954	122.0
1955	130.9
1956	152.7
1957	181.3
1958	208.8
1959	249.4
1960	262.6

Kaynak: Ticaret Bankalığı Konjonktür ve Yayın Müdürlüğü

Görüldüğü gibi Türkiye ekonomisi enflâsyon süreci içine kapitalizmin yaygınlaşması ile birlikte girmiştir. Enflâsyon adeta kapitalizmin gelişmesi için bir araç olarak kullanılmıştır. Burada burjuva iktisatçılarının sık sık ileri sürdükleri bir savı hatırlamamak elde değil. Derler ki, "Enflâsyonsuz bir kalkınma düşünülemez." Onlar kalkınmayı kapitalizmin yücelmesi olarak anladıklarına göre, gerçekten de bu sav çok doğrudur.

1950 - 1960 dönemi enflâsyonunun tek ve gerçek suçlusu burjuvazidir. Bu dönem fiat artışlarına neden olarak işçi sınıfının ve onun ücretlerinin gösterilmesi, hangi olaya ve hangi istatistiki veriye bakılırsa bakılsın olanaksızdır. 1950 yılında başlayarak 1953'te son bulan dört yıllık hızlı gelişme devresi çiftçi için olduğu gibi kent burjuvazisi için de altın yıllardır. Bu dört yılda tarım dışı gelir dağılımı süratle burjuvazi lehine, emekçiler aleyhine değişmiştir. Hızlı gelir artışının nimetleri geniş ölçüde burjuvaziye intikal etmiş, emekçi sınıflar gelişme temposuna gelirden aldıkları paylar bakımından ayak uyduramamışlardır. Bundan sonraki yıllarda de gelir dağılımında emekçiler aleyhine olan gelişim devam etmiştir. O yıllarda imalat sanayii içinde % 60'ın üzerinde paya sahip olan dokuma, gıda - içki ve tütün işleme sektörlerinde gerçek işçi ücretlerinin bile düşüş göstermesi, enflâsyonu kimlerin ve niçin sürdürdüklerini açıkça kanıtlamaktadır.

Yıllar	Dokuma	Gıda-İçki	Tütün
1954	100	100	100
1955	113	95	105
1956	94	90	100
1957	96	96	99
1958	99	92	83

Kaynak. Dr. Kurthan Fişek, "Türkiyede Kapitalizmin Gelişmesi ve İşçi Sınıfı" sy.89

Zaten 1950 - 1960 döneminde işçilerin, ücretlerinin belirlenmesi açısından hiçbir güçleri yoktu. Her ne kadar 20 Şubat 1947 tarihinde "Sendikalar Kanunu" yürürlüğe girmiş ve 1950 yılında % 21 olan sendikalı işçi oranı 1958 yılında % 37'ye yükselmiş ise de "Toplu Sözleşme Kanunu"nun bir türlü çıkmamış olması, işçilerin işverenle ücretleri konusunda herhangi bir pazarlığa girişmesine olanak bırakmıyordu.

Sonuç olarak, 1950 - 1960 döneminde devlet hiçbir zaman emekten yana düzenlemeler getirmemiş, devlet çarkları tek başına ayakta durabilecek bir kapitalist ilişkiler ağı yaratmak için işlemiş ve bütün bunlar ekonomiyi yıkıma götüren, halk kitlelerini açlık ve darlıkla yüzyüze bırakan enflâsyon pahasına yapılmıştır.

B. 1960 ve Sonrası

1960'lardan sonraki fiat artışları ve nedenleri üzerinde durmadan önce 9 Temmuz 1961 Anayasasıyla ekonomik hayata sokulan yeni bir ekonomi politikası aracı üzerinde durmak kanımızca yararlı olacaktır. Bu araç planlamadır ve 1960'dan günümüze dek uzanan süre içinde beşer yıllık iki plan uygulanmış, üçüncüsünün uygulanmasında ise ikinci yılın sonuna gelinmiştir.

Başlangıçta egemen çevrelerce "plan değil pilav" sloganları ile karşı çıkılan planlama, sonradan bu sloganların yaratıcılarınca da benimsenmiştir. Zira planlama, Türkiye'de kapitalizmin gelişmesinde kullanılan etkin bir araç olmuştur.

Özel kesimin, kendisi için yol gösterici olduğu ve;

"Toplam tasarrufun artmasına paralel olarak özel teşebbüsün yatırımlarını arttırması, bunların hızlı ve dengeli bir kalkınmanın gerektirdiği sahalara yöneltilmesi teşvik edilecek ve bu teşvikte doğrudan doğruya kontrollerden kaçınılarak vergi ve kredi politikaları, sermaye piyasasının teşekkülü ve geliştirilmesi gibi dolaylı tedbirlere başvurulacaktır.

(Birinci Beş yıllık Kalkınma Planı, s. 525.)" gibi hem kendisine teşvik ve destek vaadeden ve hem de özel kesim üzerinde devlet denetiminin doğrudan doğruya söz konusu olamıyacağı gibi ilkeleri bünyesinde barındıran böyle bir planlama anlayışına karşı çıkması zaten beklenemezdi.

1960 - 1964 yılları arası, daha önce de değindiğimiz gibi Türkiye ekonomisinin durgunluk yıllarıdır. Bu durgunluğun nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

— Geçirilen acı bir enflâsyonist dönemin bıraktığı etkilerle para hacmi ve kredi hususlarında

tutucu bir davranış içine girilmesi,

— Politik ve sosyal organizasyon değişiklikle-rinin henüz oturmamış olması,

— Ve en önemli olarak da fiat artışı bekleyişleri içinde olan sermayedarların, yüksek fiatlarla piyasaya sundukları malların satılmaması karşısında üretimi kısmaları.

Aslında 1960 - 1964 arası fiat artışlarını körük-leyecek bir ekonomi politikasının uygulanması için özel kesimin karar organları üzerinde yaptığı baskıyla, karar organlarının bu baskıya karşı koymak için çabaladığı mücadele yılları olmuştur. Bu mücadeleden ise doğal olarak burjuvazi galip çıkmıştır.

1963 yılı ile birlikte para arzı tekrar önemli ölçülerde arttırılarak, açıktan para basma yöntemi yeniden uygulanır olmuş ve böylece her yıl daha da yükseltilen fiatlarla piyasaya sunulan malların satılabileceği bir talep düzeyi yaratılmıştır.

Tablo 8 : 1963 - 1973 Dönemi Fiat Endeksleri

Yıllar	Ticaret Bak. Toptan Eşya Fiatları End.	İstanbul Ticaret Odası Toptan Eşya Fiat. End.
1963	100.0	100.0
1964	101.2	99.0
1965	109.4	104.3
1966	114.7	111.7
1967	123.4	119.1
1968	127.3	122.1

1969	136.5	132.2
1970	145.7	144.8
1971	168.9	169.4
1972	199.3	195.6
1973	240.1	236.7

Kaynak : D.İ.E.

Tablo 9 : 1963 - 1973 Dönemi Toplam Para Arzı (Milyon TL.)

Yıllar	Toplam Para Arzı
1963	12,167
1964	13,999
1965	16,434
1966	19,780
1967	22,682
1968	25,968
1969	30,127
1970	35,268
1971	43.587
1972	53.253
1973	70,528

Kaynak : Merkez Bankası

Para arzının da artırılmasıyla beslenen fiat artışlarının kaba olarak neye yaradığını görmek için ise aşağıdaki Tablo 10'a bakmak yeterlidir. Tablodan da görüleceği gibi, 1960'lardan sonra sanayi kesiminin büyüme hızı, birkaç yıl dışında, milli gelirin büyüme hızını da aşmış, hele hele tarım kesimini çok gerilerde bırakmıştır. Bu gelişmenin diğer

bir anlamı, uluslararası kapitalizmle bütünleşmiş yerli tekelci sanayi burjuvazisinin egemen sınıflar içindeki ağırlığının giderek artması ve ön plana geçmesidir.

Tablo 10 :

1963 - 1973 Döneminde Millî Gelir Artış Hızı (1968 Yılı Üretici Fiatlarıyla)

Yıllar	Milli Gelir Artış Hızı (%)	Sanayi Kesimi Artış Hızı (%)	Tarım Kesimi Artış Hızı (%)
1963	9,7	12.0	9,6
1964	4,1	11.2	-0.4
1965	3.1	9.5	-3.9
1966	12.0	15.2	10.7
1967	4.2	8.2	0.1
1968	6.7	11.1	1.5
1969	5.4	12.0	1.2
1970	5.6	2.1	4.0
1971	10.7	10.4	13.3
1972	7.1	11.8	-2.7
1973	6.4	9.1	3.3

Kaynak : DİE

1963'lerden sonra özel sektöre açılan banka kredileri de çok yüksek boyutlar kazanmıştır. 1963 yılında 12 milyar lira dolaylarında olan özel sektör kredileri, 1973 yılında altı mislinden fazla artarak 76 milyar lira dolaylarına yükselmiştir. Fakat asıl

ilginç olan, özel sektöre açılan Merkez Bankası kredilerinin 1963 yılında 231 milyon lira iken, sermayeden ve onun mutlak iktidarından yana olduğunu gizlemeyen 12 Mart dbnemi hükümetleri zamanında giderek arttırılarak 1973 yılında 3,5 milyar liraya fırlamış olmasıdır.

İşte bu kredi uygulaması yatırımları arttırarak toplam talebi yükseltmiş, öte yandan da spekülâtif finansmanların ve stok finansmanlarının daha kolay yapılmasına yol açarak fiatları arttırıcı yöndeki bir diğer etkiyi oluşturmuştur.

TABLO 11 :
1963 - 1973 Döneminde Özel Sektöre Açılan Krediler (Milyon TL.)

Yıllar	Banka Kredileri	Merkez Bankası Kredileri
1963	10,161	231
1964	11.483	262
1965	13.561	172
1966	17.617	214
1967	20.591	328
1968	24.904	267
1969	30.185	258
1970	33.796	374
1971	38.600	435
1972	50.869	721
1973	67.187	3639

Kaynak : Merkez Bankası

1970 lere gelindiğinde artık piyasada talep yetersizliği diye bir şeyin söz konusu olmaması gerekir Türkiye'de. Para arzı durmadan arttırılmakta, özel ve resmi bankaların olanakları özel söktöre tahsis edilmekte, 1 milyar doları aşan işçi dövizleri yatırıma yöneltilecek yerde tüketim harcamalarına gitmektedir. Bu ortam içinde ise fiyatlar ve dolayısıyla kârlar da artmaktadır. Ancak sermaye çevreleri yine talep yetersizliğinden söz etmekte, buna karşılık piyasada margarin sıkıntısı, lastik sıkıntısı, demir - çelik sıkıntısı, vs. çekilmekte, otobüs, kamyon almak için bir yıl önceden sıraya girilmektedir. Acaba bunun nedeni nedir?

Bunun nedeni Türkiye'nin ekonomik yapısında sanayiin ön plana geçmesiyle birlikte, sanayi içinde de tekellerin ön plâna geçmesidir.

Bilindiği gibi herhangi bir mal sadece birkaç fabrikada üretiliyorsa, yahut o malın üretiminin büyük bir bölümü az sayıda firma tarafından gerçekleştiriliyorsa, üretimi ve ticareti ellerinde tutan firmaların kendi aralarında anlaşmaları ya da en büyüğün isteği doğrultusunda bir satış fiatı saptamaları her zaman için mümkündür. Ve bugün Türkiye'de fiat artışlarının baş sorumlusu emperyalistler ve bütünleştikleri yerli tekelci burjuvazinin sahip oldukları tekellerdir.

Tekelci piyasanın bir diğer özelliği de, mevcut talebi doyuracak bir üretim kapasitesi olma-

sına rağmen, bu kapasitenin ancak bir kısmını kullanarak daha yüksek fiatlara ve dolayısıyla daha yüksek kâr oranlarına ulaşmaktır. Örneğin, diyelim ki piyasada tanesi 1000 liradan 10 tane buzdolabı talep edilmektedir. Kapasitesi 10 buzdolabı yapmaya müsait olan bir fabrikada 10 adet buzdolabı üretiminin maliyeti 9000 liradır. Yani her buzdolabı 900 liraya mal olmaktadır. Bu durumda fabrika sahibi 10 buzdolabının satışından 1000 lira kâr edecektir. Ama fabrika sahibi bu durumda piyasaya 10 buzdolabı süreceği ve oldukça büyük bir kâr elde edebileceği halde bunu yapmamakta, kendisine kapasitenin eksik kullanılmasından dolayı 900 lira yerine 920 liraya mal olan 8 buzdolabı imal etmekte, bunları 1100 liradan piyasaya sürmektedir. Piyasada 1000 liradan buzdolabı almak isteyen 10 kişiden 2'si gelirleri 1100 liraya buzdolabı almaya yetmediği için buzdolabı almaktan vazgeçmekte, fakat diğer 8 kişi, 8 buzdolabını beherine 1100 lira ödeyerek satın almaktadır. Görüldüğü gibi, bu durumda fabrika sahibi 10 buzdolabı imal edip 1000 lira kâr elde edeceği yerde 8 tane imal edip 1440 lira kâr elde etmektedir.

Örnekten de görüleceği gibi tekelci piyasa koşullarında kârı azamiye çıkarabilmek için kapasitenin tam olarak kullanılması gerekmemekte, aksine eksik kapasite ile çalışmak daha fazla kâr olanağı

yaratmaktadır. Bu durumda tekelcilerin talep yetersizliğinden söz etmelerinin nedeni ise, örneğimize dönersek, 10 buzdolabını da 1000 lira yerine 1100 liradan satamamaktan ileri gelmektedir.

Genel olarak emperyalist ülkeler tekelci burjuvazisinin ve özel olarak da emperyalistler ve bütünleştikleri yerli tekelci sanayi burjuvazisinin temel sorunu talep yetersizliğidir. Fakat bu talep yetersizliği tüketicinin olmaması anlamında değildir. Tüketici her zaman vardır; bu talep yetersizliği tekel fiyatlarıyla mal satılabilecek, tekel kârı elde edilebilecek talep yetersizliğidir, daha fazla kâr elde etmeyi sağlayacak talep yetersizliğidir. Bu nedenle kapasite eksik olarak kullanılır, bu nedenle milyonlarca insan aç yaşarken milyonlarca ton gıda maddesi imha edilir, tarlaların ekilmemesi için prim ödenir. Kapitalistin ana dürtüsü kârdır. Daha fazla kâr elde etmek için fiyatları yükseltir, eksik kapasite ile faaliyette bulunabilir. Şikayet ettiği talep yetersizliği, bu tekel fiyatlarıyla satılan mallara olan talebin yetersizliğidir.

Türkiye'de özellikle 1970'lerdeki fiat artışlarında tekelci piyasa koşullarının ve tekelci davranışların damgası aranmalıdır. Çünkü Türkiye'de hızlı bir tekelleşmenin ve buna bağlı olarak da tekelci davranışların piyasa düzenine egemen olduğu, aşağıdaki tablolardan da görülebileceği gibi, sayılara dökülmüştür artık.

TABLO 12
İmalât Sanayiinin Çeşitli Kesimlerinde Piyasaya Hakim Olan Firma Sayıları
(1970)

Sektör	**Firma Sayısı**
Sun'i ve Sentetik Elyaflar	4
Havagazı ve Su Sayaçları	Tekel
Petro-Kimya Ürünleri	Devlet Tekeli
Oto Lastikleri	3
Kâğıt	Kısmi Devlet Tekeli
Şeker	Devlet Tekeli
Demir - Çelik	2
Pencere Camı	Tekel
Elektrik Ampulü	3
Buzdolabı	2
Telefon Kabloları	2
Demir ve Çelik Borular	2
Takım Tezgâhları	Kısmi Tekel
El Aletleri	2
Zincir	Tekel
Çelik Halat	Tekel
Motor Yatakları	Tekel
Otomobil	3
Traktör	6
Otobüs	5
Kamyon	8
Pil	3
Elektrolitik Bakır	2
Radyatör	2
Sıhhî Tesisat Malzemesi (seramik)	Tekel
Elektrik Motorları	4
Elektro porselen	2

Biçerdöğer	2
Tırpan	Tekel
Sondaj Makkapları	Tekel
Vinç	2

Kaynak : DPT

TABLO 13
İmalât Sanayiinde Kullanılan Ortalama Kapasite Yüzdeleri (1970)

Sektörler	Kamu Kesimi	Özel Kesim
Gıda	85	71
İçki	95	81
Tütün Ürünleri	94	84
Dokuma	84	73
Giyim	100	71
Orman Ürünleri	84	75
Kâğıt	100	60
Basım	90	76
Deri - Kösele	—	65
Lâstik	—	76
Kimya	89	60
Petrol Ürünleri	91	90
Toprak İşleme	76	75
Çimento	88	90
Demir - Çelik	78	69
Madeni Eşya	76	63
Makine	74	62
Elektrik Makineleri	100	64
Taşıt Araçları	69	44
İmalât Sanayii (toplam)	83	69

Kaynak : DPT

Bir oyun düşünün ki, kuralları yalnızca oyunun taraflarından birince zor kullanılarak karşı tarafa kabul ettirilmiş olsun. Ama buna rağmen oyun son derece kötü oynansın ve seyirciler tarafından protesto edilsin. Bunun üzerine oyunun kurallarını koyan taraf, kurallara uymak zorunda bırakılan diğer tarafı oyunun iyi olmamasının tek suçlusu olarak göstersin.

İşte kapitalist düzen de aynen bu modele göre işlemektedir. Bu düzende kuralları koyan ve istediği gibi değiştiren kapitalistlerdir. Çünkü bütün üretim araç ve gereçleri onların mülkiyetindedir ve bu araç ve gereçler tek bir amaçla, daha fazla kâr elde edebilmek amacıyla kullanılmaktadır. Ama bu arada fiatlar artmakta, geniş halk kitleleri yoksullaşmakta ve bu durum sosyal huzursuzluklara yol açmaktadır. Bunun üzerine kapitalistler ortaya çıkarak fiatların artmasında tek suçlu olarak işçi sınıfını ve onun ücretlerini göstermektedirler. Bu nasıl iştir ki, hem dizginler kendi ellerindedir, hem de atın hızlı koşmasından dolayı başka suçlular aramaktadırlar? Pek tabiidir ki, fiat artışlarının gerçek ve tek sorumlusu kapitalistlerdir kapitalist düzende...

Bu koşullar altında gerek olmamasına rağmen, işçi sınıfının ve onun ücretlerinin durumunun yakından incelenmesi 1963 - 1973 dönemi enflâsyo-

nunun gerçek suçlularının kimler olduğunu daha da somutlaştırmaktadır.

C. İŞÇİ ÜCRETLERİ ENFLÂSYONUN NEDENİ OLARAK GÖSTERİLEMEZ, ÇÜNKÜ...

1963 - 1973 döneminde Türkiye'de parasal işçi ücretlerindeki artışlar ile toptan eşya fiatlarındaki artışlar Tablo 14'de yanyana verilmektedir.

TABLO 14

1963 - 1973 Döneminde Ortalama Parasal Ücretler ve Toptan Eşya Fiatları

Yıllar	Parasal Ücret Endeksi	Toptan Eşya Fiatları Endeksi
1963	100.0	100.0
1964	108.9	101.2
1965	120.7	109.4
1966	131.4	114.7
1967	144.3	123.4
1968	157.6	127.3
1969	179.9	136.5
1970	197.2	145.7
1971	219.5	168.9
1972	245.0	199.3
1973	282.4	240.1

Kaynak : Ticaret Bakanlığı Konjonktür ve Yayın Müdürlüğü ve Çalışma Bakanlığı

Tablonun incelenmesi, Türkiye'de ortalama parasal işçi ücretlerinin 1963 yılından 1973 yılına kadar % 182.4 oranında, toptan eşya fiatlarının ise % 140.1 oranında arttığını ortaya koymaktadır.

İşte sermaye çevrelerinin, işçi ücretlerinin enflasyonun nedeni olduğunu söylerlerken tek dayandıkları nokta da budur. Ama sorunu bu kadar basite indirgemek bir anlamda yalan söylemekle özdeştir. Çünkü işçi ücretlerinin fiat artışlarına neden olduğunu söyleyebilmek için, ücret ödemeleri toplamının ürünün fiatı içindeki payının arttığını ispatlamak ve «ne yapalım, biz de kâr payımızı sabit tutabilmek için fiatları arttırdık» diyebilmek gerekir. Ama bu denilemez, zira 1963 - 1973 yılları arasında carî piyasa fiatlarıyla ifade edilen toplam ürün değeri içinde, ücretlerin özel sektör imalât sanayiindeki payı azalmıştır.

TABLO 15

Özel Kesim İmalât Sanayiinde
Ücretlerin Toplam Ürün Değeri İçinde Payı

Sektörler	Ücretlerin Toplam Ürün Değeri İçinde Payı (%) 1963	1972
Gıda	3	3
İçki	4	6
Dokuma	9	9
Giyim	10	10

Orman Ürünleri	8	5
Mobilya	11	9
Kâğıt	8	6
Basım	12	10
Deri	9	7
Kauçuk	14	9
Kimya	4	5
Metal Dışı Madenler	16	13
Ana Metal	6	6
Madeni Eşya	9	8
Makine İmalât	6	8
Elektrik Makineleri	7	9
Taşıt Araçları	5	5
Diğer	10	7
İmalât Sanayii (ortal.)	8	7

Kaynak : Ayla Sevant, yayınlanmamış çalışma

Tablonun da açıkça gösterdiği gibi özel kesim imalât sanayiinde 1963'e oranla 1972 yılında, içki, makine imalât, kimya ve elektrik makineleri sektörleri dışındaki 14 üretim dalında işçi ücretlerinin cari piyasa fiatlarıyla toplam ürün değeri içindeki payı genellikle azalmıştır. İmalât sanayii ortalaması olarak işçi ücretleri 1963 yılında toplam ürün değerinin % 8'ni oluştururken 1972 yılında bu pay % 7'ye düşmüştür. Aradaki fark ise doğal olarak zaten fahiş olan kârlara eklenmiştir. Bu durumda bilmiyoruz, sadece parasal ücret endekslerine dayanarak fiat artışlarının sorumluluğunu işçi ücretlerine yüklemenin olanağı var mıdır?

İşçi ücretlerindeki artışların Türkiye'de enflâsyona neden olamıyacağını göstermesi açısından mutlaka kullanılması gereken bir diğer gösterge de, milli gelir ve sektörlerde yıllara göre meydana gelen gerçek artışlarla gerçek işçi ücretlerindeki artışların karşılaştırılmasından ortaya çıkan sonuçtur.

Eğer bir ülkede millî gelir giderek artıyor, buna karşılık işçi sınıfının geliri bu artışı geriden izliyor ve hele artacağı yerde azalıyorsa, bunun anlamı sermayedarların kârlarının yüksek oranlarda arttığı, işçinin alın teri ile fazlasıyla hakettiği payının bir kısmının da kârlara katıldığıdır. Ve eğer o ülkede aynı zamanda enflâsyon da hüküm sürüyorsa bunu önlemenin en kestirme yolu kârları azaltarak fiatları düşürmektir.

Türkiye'de işçilerin gerçek ücretlerindeki artışlar millî gelir artışının gerilerinde, sanayi kesimi geliri artışının ise çok gerilerinde kalmıştır. Herşeyin sermayenin daha da güçlenmesi için açıkça seferber edildiği ve fiatların korkunç artışlar gösterdiği 12 Mart sonrası dönemde ise milli gelir ve sanayi kesimi geliri hızla artarken, gerçek işçi ücretleri artmak bir yana sırasıyla 1971 yılında % 5,1, 1972 yılında % 1,4, ve 1973 yılında da % 3,9 oranlarında azalmıştır. Kısacası bir yandan millî gelir artarken, diğer yandan işçiler, değil artan millî ge-

lirden paylarını almak, eski satın alma güçlerini bile koruyamamışlardır. Bu durumda işçilerin satın alma güçlerinin azalması ve millî gelirin artmasından doğan fark nereye gitmektedir? Söz konusu fark, işverenlerin kârlarındaki artışı meydana getirmektedir. Bu durumda yine fiat artışlarını önlemenin en hakça yolu kâr oranlarının düşürülmesini sağlamaktır.

TABLO 16

Millî Gelir (1969 Yılı Üretici Fiatlarıyla) ve Gerçek Ücret Artış Hızları

Yıllar	Millî Gelir Artışları (%)	Sanayi Kesimi Gelir Artışı (%)	Gerçek Ücret Artışı (%)
1963	9.7	12.0	—
1964	4.1	11.2	6.4
1965	3.1	9.5	4.5
1966	12.0	15.2	4.3
1967	4.2	8.2	3.5
1968	6.7	11.1	4.9
1969	5.4	12.0	8.3
1970	5.6	2.1	0.8
1971	10.7	10.4	— 5.1
1972	7.1	11.8	— 1.4
1973	6.4	9.1	— 3.9

Kaynak : DİE ve Çalışma Bakanlığı

İşçi ücretlerindeki en ufak artışlar karşısında kendi denetimlerindeki basın organlarında işçi sı-

nıfı aleyhine büyük bir kampanyaya girişen ve işçi ücretlerindeki artışın hayat pahalılığına neden olduğunu emekçi kitleleri arasında yaymaya çalışan kapitalistler, kendi kârlarının gelişiminden genellikle söz etmemektedirler. Türkiye'nin en büyük 100 sanayi şirketinin vergilerden sonraki net kârlarının gerçek işçi ücretlerinin düştüğü son iki yıl içindeki durumlarının karşılaştırılması pahalılığın gerçek yaratıcılarının kimler olduğu konusunda açık kanıtlar sağlamaktadır. Bu şirketlerin 1972 yılında 1 milyar 617 milyon TL olan kârları 1973 yılında 3 milyar 299 milyon TL'sına fırlamıştır. Yani kârlar bir yıl içinde iki misline çıkmıştır. Hangi işçinin, hangi yoksul köylünün, küçük üreticinin, memurun, esnafın geliri bir yıl içinde iki katına çıkmıştır? Bu en büyük 100 sanayi şirketi uluslararası tekelci sermaye (emperyalizm) ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermayenin ortak yatırımlarıdır.

Görüldüğü gibi enflasyon veya fiyatların artması emperyalistlerin ve emperyalistlerle bütünleşmiş küçük bir sömürücü azınlığın yararına, işçisi, topraksız ve az topraklı yoksul köylüsü, küçük üreticisi, esnafı, memuru, zanaatkârı ile tüm emekçi halkımızın aleyhinedir. Hayat pahalılığına işçi ücretlerindeki artışların neden olduğunu yaymaya çalışmak, işçi sınıfı ile pahalılıktan büyük zarar gö-

ren diğer emekçi sınıf ve tabakalar arasındaki ittifakı parçalamaya yönelik taktik bir oyundur.

D. HAYATIN PAHALILANMADIĞI ÜLKELER VAR MIDIR ?

Günümüzde emperyalist - kapitalist üretim ve bölüşüm ilişkileri içinde tekelci sermaye egemen durumdadır. Bu egemen durumundan yararlanarak, kârlarını arttırmak için kendi ürünlerinin fiyatlarını sürekli olarak yükseltir. Bir taraftan mevcut tekellerin daha fazla kâr elde etmek için kendi ürünlerinin fiyatlarını arttırmaları diğer taraftan ekonomide genel olarak tekelleşme düzeyinin gelişmesi sonucunda yeni yeni ürünlerin veya eskiden beri tekellerin ürettiği ürünlerin daha büyük oranlarının tekellerin denetimi altına girmesi nedeniyle, fiyatlarda sürekli bir artış görülür. Yani enflasyon emperyalist - kapitalist üretim ve bölüşüm ilişkilerinin onulmaz bir hastalığıdır, kapitalizmin emperyalizm döneminde girdiği genel bunalımın arazlarından biridir. A.B.D., Kanada, Japonya ve Avrupa'daki gelişmiş kapitalist ülkelerde görülen enflasyonist gelişim, bu genel bunalımın ifadesidir. Peki enflasyon tüm dünyanın bir sorunu mudur? Hayır. Sosyalist ülkelerde hayat pahalılığı diye bir sorun yoktur. Aksine bazı ülkelerde hayatın ucuzladığı bi-

le görülmektedir. Aşağıdaki tabloda emperyalist ülkeler ile sosyalist ülkeler bu açıdan karşılaştırılmıştır. Devlet İstatistik Enstitüsünün 1973 İstatistik Yıllığından alınan rakamlara göre, 1963 yılında 100 olan tüketici fiyatları endeksi 1971 yılında A.B.D.'nde 132, İngiltere'de 148 ve emperyalist blokun bağımlı ülkelerinden Türkiye'de 185 iken, Demokratik Alman Cumhuriyetinde (Doğu Almanya) 99 ve Sovyetler Birliğinde 98'e düşmüştür.

1971 Yılı Tüketici Fiyatları Endeksi (1963 = 100)

A.B.D.	132	Bulgaristan	103
Batı Almanya	127	Doğu Almanya	99
Fransa	138	Çekoslavakya	101
İngiltere	148	Polonya	109
İtalya	134	Sovyetler Birliği	98
Türkiye	185		

E. ÇARPICI GERÇEKLER

Türkiye nüfusu içinde en büyük paya çiftçiler sahiptir. İşçiler ikinci sırada yer almaktadırlar. Onları esnaf ve zanaatkârlar ve memurlar izlemektedir. Diğer mesleklerin ise nüfus içindeki payları son derece küçüktür.

Nüfusun bu dağılışına oranla işçiler, esnaf ve zanaatkârlar gelirden daha az pay almaktadırlar.

Gelirden nüfusa katkılarının çok üstünde pay alanlar ise büyük ticaret ve sanayi, ticaret ve serbest meslek mensuplarıdır.

Bu durum aşağıdaki tabloda bütün açıklığı ile görülmektedir.

TABLO 17

Çeşitli Mesleklerin Nüfus ve Gelir Payları

Meslekler	Nüfus İçinde Hane Halkı (%)	Gelir İçinde Payı (%)
Büyük Ticaret ve Sanayi	0,5	3,5
Ticaret	2,3	11,0
Serbest Meslek	0,7	3,8
Yüksek Memur	1,0	2,6
Küçük Memur	7,7	9,2
Esnaf ve Zanaatkâr	15,6	14,7
İşçiler	49,6	38,8

Kaynak: Türkiyede Gelir Dağılımı (1968), Bulutay, Timur, Ersel.

Tablodan çıkan sonuçlar, Türkiye'de gelirin kimlerin çıkarı doğrultusunda dağıldığını açıkça ortaya koymaktadır.

Eğer bir ülkede aileleri ile birlikte ticaret ve sanayi burjuvazisi, serbest meslek mensupları ve yüksek seviyeli bürokratlar nüfusun ancak % 4,5'ini oluştururken, yaratılan gelirin % 20,9'una sahip oluyorlar, buna karşılık değerin gerçek

yaratıcısı olan ve aileleri ile birlikte nüfusun % 22'sini oluşturan işçiler yaratılan gelirin ancak % 15,5'unu alıyorlarsa, o ülkede sömürü vardır, yağma vardır, vurgunculuk vardır. Ve yine o ülkede fiat artışlarına neden olarak, işçiler ve işçi ücretlerindeki artışlar gösteriliyorsa, o ülkede çarpık adaletsiz ve insanlık dışı bir düzenin devamı ve daha da koyulaştırılması isteniyor demektir.

Kaldı ki böyle bir gelir dağılımının hüküm sürdüğü Türkiye'de ücret artışları gerçekten enflâsyona neden olsa bile, işçiler, ücretlerini arttırma yolundaki taleplerinde mutlak haklıdırlar ve enflâsyona neden olmakla suçlanamazlar.

Türkiye'de enflâsyonun nedeni uluslararası kapitalizm ve onunla bütünleşmiş olan yerli tekelci burjuvazinin kâr hırsıdır.

SONUÇ

— Enflasyon, emperyalist-kapitalist sistemin onulmaz bir hastalığıdır.

— Enflasyon, kapitalistlerin kârlarını artırmak için kullandıkları ve teşvik ettikleri bir sorundur.

— Azgelişmiş ülkelerin emekçi halkları hem emperyalizmin, hem de emperyalizmin bütünleştiği yerli sömürücü bir azınlığın sömürüsü altındadır. Bu sömürü enflasyon ile daha etkin bir biçimde sürdürülmektedir.

— Enflasyon, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi sınıf ve tabakaların daha fazla yoksullaşmasına, emperyalistler ve onlarla bütünleşmiş küçük bir sömürücü azınlığın zenginleşmesine yol açar.

— Enflasyonun nedeni işçi ücretlerindeki artış değildir. Aksine, işçi ücretlerindeki artış, sömürücülerin daha fazla kâr elde etmek için hayatı pahalılaştırmalarını gerilerden izlemektedir.

— İşçi ücretlerinin artmasına karşı çıkmak mevcut sömürü düzenini savunmaktır.

— İşçi ücretlerinin hayat pahalılığına neden olduğunu ileri sürmek, işçi sınıfının diğer emekçi sınıf ve tabakalarla olan ittifakını parçalamaya yönelik bir oyundur.

— Daha fazla kâr peşinde koşarak hayatı pahalılaştıran küçük bir sömürücü azınlık kendi mezarını kazmaktadır. Sınıf çelişkileri keskinleşmekte, işçi sınıfının önderliğindeki emekçi halk cephesi mevcut sömürü düzeninin işleyişinin bilincine varmakta ve sömürüye son vermek için mücadeleye katılmaktadır.

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ YAYINLARI

1. ORTAK PAZAR BOYUNDURUĞU; AYDIN KÖYMEN
2. KAPİTALİST PARA SİSTEMİNİN ÇÖKÜŞÜ; MUSTAFA DANIŞMAN
3. EMPERYALİZM VE TÜRKİYE'DE MADENCİLİK ALANINDA YABANCI SERMAYE; YILDIRIM KOÇ
4. PETROL EMPERYALİZMİ VE TÜRKİYE; MEHMET TANJU AKAD
5. İŞÇİ ÜCRETLERİ VE ENFLASYON ;.
   T.İ.B., D.İ.S.K. (Maden-İş, Sosyal-İş, Kimya-İş, Turizm-İş, As-İş), Çağdaş Metal İş, T. Banka ve Büro İş Ortak Çalışması
6. ÇOKULUSLU TEKELLER VE ULUSLARARASI TEKELCİ SERMAYE (Çıkacak)
7. ÇOKULUSLU TEKELLER VE İLÂÇ SANAYİİ (Çıkacak)
8. TÜRKİYE'DE YABANCI SERMAYE (Çıkacak).

Broşürlerin tanesi 250 kuruştur. 25 TL'sına kadar olan siparişler posta pulu karşılığında, daha büyükleri ödemeli olarak gönderilir.

TÜRKİYE'DE İŞÇİ ÜCRETLERİ VE ENFLASYON

Tüm İktisatçılar Birliği, ekonomi biliminin halkımızın kurtuluş mücadelesinde yararlı hale getirilmesini savunmaktadır. «İşçi Ücretleri ve Enflasyon» broşürü, sermaye cephesinin pahalılığın nedeni olarak işçi ücretlerindeki artışı göstererek saldırıya geçmesi üzerine devrimci ve ilerici sendikalarla ortak olarak yapılan bir çalışmanın ürünüdür. Bu broşürün gerek sendikaların ekonomik-demokratik mücadelesinde, gerek genel olarak emekçi sınıf ve tabakaların pahalılık ve işsizliği yaratan emperyalizm ve bütünleştiği yerli tekelci burjuvaziye karşı mücadelesinde yararlı olacağına inanıyoruz.

Tüm İktisatçılar Birliği

Kalite Matbaası, Ankara - 1974 Fiatı : 2,5 TL.